

# **„Emléke sír a lanton még...”**

Történelmi játék két részben

Írta korabeli dokumentumok felhasználásával:

Fogarasy Attila

**Szereplők:**

Arany János

Petőfi Sándor

Jókai Mór

Táncsics Mihály

Laborfalvy Róza

Ercsey Julianna, Arany János felesége

Szendrey Júlia, Petőfi Sándor felesége

I. Ferenc József

Erzsébet (Sissi) királyné

Sturm, rendőrparancsnok

Fuchs, nyomozó, majd rendőrfőnök

Szimat, rendőrspicli

Haynau

Egressy Gábor

Orlay Petrich Soma

A szalontai nemzetőrök vezetője

Szalontai nemzetőrök

Beosztott rendőr

Hoppmester

I. dzsidás

II. dzsidás

A walesi bárdok szereplői:

I. Edward

I. Edward udvaronca

Montgomery

I. walesi bárd

II. walesi bárd

III. walesi bard

I. versmondó

II. versmondó

III. versmondó

Lord Mayor

I. katona Edward kíséretéből

II. katona Edward kíséretéből

Továbbá hazafiak, tüntetők, énekesek, walesi urak, katonák...

Történik Pesten, a bécsi udvarban, Arany János nagyszalontai  
és nagykőrösi házában, Orlay Petrich Soma mezőberényi házában,  
a segesvári csatatéren 1848-1857-ben,  
valamint Walesben 1271-ben.

## Első rész

### „Talpra, magyar”

#### I. jelenet

**Helyszín:** Buda, Fuchs rendőrfelügyelő háza

*Összfény (színpad + nézőtér)*

*Függöny szét. Középpütt asztal, székek. Az asztalon iratok, íróeszközök.*

**Fuchs** Az asztalnál ül, a papírokat rendszerezi izgatottan.

**Szimat** (A főbejárat felől oson be, végigmegy a nézőtéren. Fölmegy a jobboldali lépcsőn. Elfojtott hangon kiált.): Herr Fuchs! Herr Fuchs! Inspektor uram! Inspektor uram!

**Fuchs** (*felriad*): Szimat!? Mit kiabálja maga itten, Hergotttdonnerwetter! Leszakadt a Gellért-hegy és beleeste Dunába?

**Szimat:** Nagyobb baj van, inspektor uram! Lázadás, rebellió! Pesten kitört a forradalom. A Pilvax-kávéházi ifjak kivonultak az utcára, és lázítják az egyetemistákat. Maguk mellé állították már az orvostanhallgatókat, a mérnököket és a jogász szeminaristákat is. A tömeg egyre nő... dagad. A heti vásárra érkezett parasztok is velük éljeneznek, hogy azt mondja: „Éljen a haza! Legyen béke, szabadság és egyetértés. Legyen egyenlőség, szabadság, testvériség!” Több százan vannak...

**Fuchs:** Ne üvöltse már maga is, Szimat! Le akar rombolni újra Bastille? Néhány tucat lázas fejű diák és gatyás paraszt nem számítja. Az csak mintha köhögni a bolha. És a polgárok? Mit csinál polgárok?

**Szimat:** Úgy tűnik, azok is csatlakoznak a tüntetőkhöz...

**Fuchs:** Az már baj, nagyon nagy baj. Ha a polgárok is, az már komoly. Azt jelenteni kell Hofburgba is császár őfelsége... Nem elég nekünk forradalom Bécsben, most még itt, Pesten is... Skandall! Az az átkozott Pilvax. Impertinent! Tudtam, hogy baj fogja lenni belőle. Minek kellett helytartótanácsnak kávéházak megengedni kinyitni? Mindenki maradjon otthon meleg szoba és szája befogja! Kinek hangja legnagyobb Pilvax kompánia? Lejegyezte nevek?

**Szimat:** Igenis! (*előveszi a noteszt*) Itt van, mindent feljegyeztem. (*olvassa*) Petőfi szolgaföldről, meg rabláncról meg a régi kardjáról írt szónoki verset, és a refrént a tömeg lelkesen együtt szavalta vele.

**Fuchs:** Ez a legnagyobb zsvány, ez a Petőfi-Petrovics. Az apja rác, az anyja tót, mit kommandírozta itten magyarok. Legtöbb magyar lenni császár hú alattvaló, de néhány, ki nem férje bőrre, megfertőz minden, mint zsiszik a gabona. Szakrament! Himmelhergott! Muszáj folytassa!

**Szimat:** Igenis! Bulyovszky és Jókai proclamatiót írtak, 12 pontban felsorolva a magyar nemzet követeléseit, és kinyomtatták Landerernél. Úgy osztogatják Pesten, mintha búcsúcédula lenne...

**Fuchs:** És a cenzor? Hogy engedte ezt cenzor?

**Szimat:** Petőfi azt mondta, pillanat! (*Lapozgat a noteszben.*) „Cenzorhoz nem megyünk; nem ismerünk többé semmi cenzort!”

**Fuchs:** Impertinent! Majd ismeri kötél a nyakába! Muszáj, folytassa!

**Szimat:** *(Olvassa a neveket.)* Egressy, Degré, Vasvári, Jókai gyújtó beszédek tartott, amit az összegyűlt sokaság kitörő lelkesedéssel fogadott. Délután három órára újabb tömeggyűlést hirdettek a Múzeumkertbe.

**Fuchs:** Törjön ki frász őket! Még, még, mondja többi nevek, mindenki büntetést kell nyerni, ki lázadást szítja és felség árulja.

**Szimat:** *(Olvassa a neveket.)* Igenis! Vidács, Hamary, Pálffy, Nyári, Irányi és Irinyi. Állítólag a 12 pont első piszkozatát ő fogalmazta...

**Fuchs:** Irinyi, Irinyi, az is egyszer még gyufa kihúzza!

**Szimat:** De ez nem az az Irinyi János, aki gyufát feltalálta, ez az öccse, József!

**Fuchs:** Mindegy az név, József vagy János, mind a kettő zsvány gyújtogató. Gyújtogat revolúciónak lángja. Akarja egész Pest és OfenBuda, egész Ausztria-Magyarország lángba borítja? *(Mérgesen hadonászik, fenyegetően rázza a kezét.) (Szimathoz:)* Szaladj vissza Múzeumkertbe, és jegyezze fel mindenki, aki ott van, és amit kibeszél. Én addig próbálom intézkedni rendőrfőnök úrnál rend helyreállítására. Leléphet!

**Szimat:** Igenis! Nicsak, ki beszél, lejegyez! Lelép!

**Fuchs:** *(németül)* Blödmann! Alle elende Ungarn sind blöd! *(kiköp)* Revolution!? Zum Teufel mit Ihnen!!! *(Hátralép, függöny be.)*

## II. jelenet

**Helyszín:** Buda

*Összfény (színpad + nézőtér)*

*Éljenző, doboló tömeg (6. a, 8. a, 8. b) jön Táncsics börtöne (a színházterem bejárata) felől, a rab írók az emberek a vállukon viszik.*

**Tömeg:** Éljen Stancsics, éljen a szabadság, éljen a haza!

*Ütemes skandalásba kezdenek: Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! (alatta dobolás)*

Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! ...

*A tömeg megáll közepén, a színpad előterében, többen – köztük zászlósok - fellépnek a lépcsőkre és a színpadra is.*

**Egy tüntető:** *(nagy hangon, a színpadról)* Kossuth ja! Metternicht! *(nagy kacagás)*

**Tömeg:** Kossuth ja! Metter-nicht! Kossuth ja! Metter-nicht!

Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! ... *(alatta dobolás)*

**A tömegből többen:** Halljuk Stancsicsot! Halljuk Stancsicsot!

**Táncsics** *(A tömeg leteszi, fölmege a színpad közepére.):* Magyarok! „...ha nem divat mozgatja lelketeket, egy országgyűlésen csak egy-két törvényt hozzatok s e jelen gyűlésen legyen első: Magyar hazánkban magyar nyelvű minden polgárra nézve a sajtó örökre tökéletesen szabad. *(éljenzés)* Másik törvény: Magyar hazában minden ember egyenlő jogú és egyenlően szabad. *(hatalmas éljenzés)* Midőn ezt kimondottátok, elégethettek a Corpus Jurist, elégethettek minden egyéb törvényt, s ezzel hazamehettek. Így cselekedve nagygyá lehet e haza s dicsővé a nemzet, mivé sok divatból származott törvényekkel sohasem lesz. Ne majmozzátok a külföldet, hanem fejlődjék e nemzet magából; ha későbben is, de így cselekedve nagygyá leszen e haza, milyent még nem ismerünk.” Éljen a szabadság! Éljen a haza! Éljen Magyarország!

**Tömeg:** Éljen! Éljen! stb.

**Jókai** *(Felsiet a színpad közepére, lobogtatja a 12 pontot.):* Mit kíván a magyar nemzet?

**Tömeg:** Legyen béke, szabadság és egyetértés!

**Jókai** *Felolvassa a 12. pontot, minden pont után hangos éljenzés, füttyögés hallatszik, kalapok repülnek az égnek.*

1. Kivánjuk a sajtó szabadságát, cenzúra eltörlését.
2. Felelős minisztériumot Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrsereg.
6. Közös teherviselés.
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Esküdtszék, képviselet egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A politikai statusfogyok szabadon bocsáttassanak.
12. Unió Erdéllyel.

**Tömeg:** Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! ... *(alatta dobolás)*

**Jókai** *(túlkiabálja a tömeget):* Barátaim, polgártársak, magyarok! Hallgassuk meg Petőfi Sándort, a lánglelkű költőt!

**Tömeg:** Halljuk, halljuk, halljuk, halljuk!

**Petőfi** *Felugrik a szinpadra, elszavalja a Nemzeti dalt, a refrént a tömeg vele együtt zengi.*

Talpra magyar, hí a haza!  
Itt az idő, most vagy soha!  
Rabok legyünk, vagy szabadok?  
Ez a kérdés, válaszatok! -

**A magyarok istenére  
Esküszünk,  
Esküszünk, hogy rabok tovább  
Nem leszünk!**

Rabok voltunk mostanáig,  
Kárhozottak ősapáink,  
Kik szabadon éltek-haltak,  
Szolgaföldben nem nyughatnak.

**A magyarok istenére  
Esküszünk,  
Esküszünk, hogy rabok tovább  
Nem leszünk!**

Sehonnai bitang ember,  
Ki most, ha kell, halni nem mer,  
Kinek drágább rongy élete,  
Mint a haza becsülete.

**A magyarok istenére  
Esküszünk,  
Esküszünk, hogy rabok tovább  
Nem leszünk!**

Fényesebb a láncnál a kard,  
Jobban ékesíti a kart,  
És mi mégis láncot hordunk!  
Ide veled, régi kardunk!

**A magyarok istenére  
Esküszünk,  
Esküszünk, hogy rabok tovább  
Nem leszünk!**

A magyar név megint szép lesz,  
Méltó régi nagy híréhez;  
Mit rákentek a századok,  
Lemossuk a gyalázatot!

**A magyarok istenére  
Esküszünk,  
Esküszünk, hogy rabok tovább  
Nem leszünk!**

Hol sírjaink domborulnak,  
Unokáink leborulnak,  
És áldó imádság mellett  
Mondják el szent neveinket.

**A magyarok istenére  
Esküszünk,  
Esküszünk, hogy rabok tovább  
Nem leszünk!**

**Tömeg:** Éljen, éljen!!! Éljen a haza! Éljen a szabad Magyarország!

**Egy tüntető:** Szabadságot akarok, nosza talpra, magyarok!

**Tömeg:** Talpra, magyar! Talpra, magyar! Talpra, magyar! (*alatta dobolás*)

**Jókai:** Honfitársaim, hazafiak. Ma, 1848. március 15-én győzött Pest-Budán a forradalom!

Győzött a szabadság!

**Tömeg:** Éljen!... Éljen!

**Jókai:** Dicsőséges napja ez a magyar históriának! Fejezzük is be dicsőséggel és ünnepi hevülettel. Ma este nemzeti drámánkat, a Bánk bánt játsszák a Pesti Magyar Színházban. Találkozunk ott, és ünnepeljünk tovább...

**Tömeg:** Ott leszünk!... Ott leszünk! (*A tömeg oszlik, elvonulnak kétoldalt a színpadra, a függöny mögé. Jókai, Petőfi, Stancsics. középen be.*) Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! Szabadság, egyenlőség, test-véri-ség! (*Alatta dobolás, majd minden elhalkul, a szereplők beállnak a színpadon a IV. jelenethez.*)



### III. jelenet

**Helyszín: Pest, a színház környéke**

*Fény csak a színpad előterére*

**Fuchs** *A színpad elején balról beoson, óvatosan lépked, hátra-hátranéz, nem követik-e. Nagy subában van, a fején kucsmá. Parasztnak öltözött, hogy ne ismerjék meg.*

**Szimat** (ugyanez jobbról)

**Fuchs, Szimat** *Középen összeütköznek, megijednek, hátrahőkölnek.*

**Szimat** *(Megismeri Fuchst, nagy hangon üdvözlí.):* Inspektor úr! Maga az? Hogy kerül ide? És mi ez az öltözék magán?

**Fuchs** *(rémülten csendesíti):* Ne üvöltse itt maga, mint fába szorult kéreg, még meghallják csócselék!

**Szimat:** Nem kéreg, féreg... Mint a fába szorult féreg! Úgy mondják...

**Fuchs** *(először nem érti) Was? (majd mérgesen)* Abbahagy. Idiot! Nagy baj és még viccel. Inkább jelentse, mit látott múzeumkert, mit csinál polgárok?

**Szimat:** Hát bizony nagy ribillió volt, szónoklatok, hazafias dalok, zászlólobogtatás. Aztán onnan a tömeg a Városházához vonult, ahol a polgármester egyből aláírta a 12. pontot. Merte volna nem aláírni...

Amikor aztán lemutatta az ablakból az aláírt nyomtatványt, na, akkor tört csak ki igazán a hangzavar. Egymás nyakába borult ott polgár, paraszt, suszterinas és joghallgató... Óriási volt a lelkesedés... Ilyet még soha életemben nem láttam...

**Fuchs:** Nevek összeírta?

**Szimat:** Hogy összeírtam-e, nem lett volna elég arra a városháza nagykönyve se, voltak ott legalább tízezen...

**Fuchs:** Nem sopánkod, hanem mondja még, mi történés?...

**Szimat:** Hát akkor egyszeribe elkezdtek mondogatni a tömegben, hogy „Budára, Budára!... a helytartó tanácshoz!... nyitassuk meg Stancsics börtönét!... Budára!...” Ezt lehetett hallani. A tömeg meg is indult akkor a hajóhídon át Budára... Mire a helytartótanács palotája elé értek, lehettek már vagy húszezren is. A helytartótanács tagjai úgy meg voltak illetődve, hogy mindenik reszketett, mint a nyárfalevél. Öt perc alatt mindent elfogadtak, amit a forradalmárok követeltek: eltöröltetett a cenzúra, és Stancsics börtönajtaja megnyílt. A rab író diadallal hozta át a sokaság Pestre. Mindenki nagyon boldog volt. Este hét órára újabb gyűlést hirdettek a színházba, aztán a sokaság nagy éljenzés közepette feloszlott.

**Fuchs:** Jól van, elég legyen már sok éljenzés, ideje nekünk is oszlani. *(elindul)*

**Szimat** *(megállítja):* De inspektor úr... Most mi a parancs? Mi csináljak? Hova menjek?

**Fuchs:** Most parancs: menteni irha, iszkolás, amíg még lehet. Jöjjön...

**Fuchs, Szimat** *Mindketten eliszkolnak, eltűnnek a színpad jobboldalán, a függöny mögött.*

#### IV. jelenet

##### **Helyszín: Nemzeti Színház**

*Fény csak a színpadra*

*Függöny szét. A színpadon ünneplő tömeg. Mindenkin kokárda (kivéve Jókain). Éljenek, zászlót lobogtatnak. Két oldalra a lépcsőre is lejönnek. Két zászlós is.*

**Tömeg:** Éljen a forradalom! Éljen a szabadság! Éljen a nemzet! Le a zsarnoksággal! Éljen Magyarország! Éljen a haza!

**Egressy:** Kedves közönség, polgártársak! Színházi előadásunkat most megszakítjuk, hogy hazafias érzelmeinknek, lelkesedésünknek még inkább hangot adhassunk.

**Tömeg** (*lelkedés, éljenzés, zászlólobogtatás. Táncsicsot követelik*): Halljuk Stancsicsot! Halljuk Stancsicsot!

**Egressy** (*csitítani igyekszik a tömeget*): Polgártársak, polgártársak! Sajnos Stancsics Mihály már nincs közöttünk. A mai nap izgalmi és persze a hosszú rabság oly igen megviselte, hogy otthonába vonult, gyengélkedik. De itt van velünk Jókai Mór, akit megkérünk, szóljon hozzánk néhány lelkesítő, nemes szót.

**Tömeg** (*lelkedés, éljenzés, zászlólobogtatás*): Halljuk! Halljuk!

**Jókai** (*a színpad közepére jön*): Polgártársak! Testvéreim! A pillanat, melyet élünk, komoly teendőkre szólít fel bennünket. Európa minden népe halad és boldogul, haladunk, boldogulnunk kell nekünk is.

**Tömeg:** Úgy van! Jól beszél!

**Jókai:** Követeljük jogainkat, melyet eddig tőlünk elvontak, s kívánjuk, hogy legyenek azok közösek mindenkivel.

**Tömeg:** Úgy van! Közösek mindenkivel!

**Jókai:** „A mennydörgés azt mondja: Le térdeidre, ember, az Isten beszél. A nép szava is megdördült és mondá: Föl térdeidről, rabszolga, a nép beszél! Tartsátok tiszteletben e napot, melyen a nép szava először megszólalt. Március 15-e az, írártok föl szíveitekbe, és el ne felejtsetek. A magyar nemzet szabadsága e naptól kezdődik. Ezentúl minden nap új dicsőséget fog számotokra hozni; a nép fölbredett, a nép követelte századok óta megtagadott jogait, minek láncait legközelebb találta. ”  
Éljen a szabadság! Éljen a haza! (*Kitörő lelkedés, éljenzés, zászlólobogtatás.*)

**Jókai:** Most pedig hadd kérjem meg Laborfalvi Rózát, a Nemzeti Színház ünneplő díváját, hogy e magasztos hangulat, e dicső történelmi nap betetőzéseként énekelje el velünk a Szózatot.

**Laborfalvi Róza** (*előre lép, kokárdáját Jókai felöltőjére tűzi. Nagy taps, éljenzés.*)

**Laborfalvi Róza:** E nemzeti színű szalag három színe, a szent magyar haza három színe, jelezze önnek is és mindnyájunknak hazafias kötelességünket: a hitet, a hűséget és a helytállást rendületlenül. Éljen a haza! (*Kitörő lelkedés, éljenzés, zászlólobogtatás.*)

**Laborfalvi Róza:** Kérem, álljon föl mindenki! (*Mindenki feláll a nézőtérén.*) (*énekel*)

Hazádnak rendületlenül  
Légy híve, oh magyar-  
Bölcsőd az s majdan sírod is,  
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül  
Nincsen számodra hely;  
*Mindenki énekel:*

**Áldjon vagy verjen sors keze:  
Itt élned, halnod kell.**

*A lépcsőkön állók felmennek a színpadra. Függöny be. A szereplők hátul kimennek a színpadról. A színpadot az V. jelenet alatt átrendezik.*

## V. jelenet

**Helyszín: Bécs, Sturm rendőrfőnök irodája**

*Fény csak a színpad előterére*

*Függöny összehúzva. Szereplők a színpad előterében játszanak.*

*Emelvényen asztal, szék.*

**Sturm** *Baloldalról be. Leül az asztalhoz, iratokat olvas, írogat. Csóválja a fejét.*

**Beosztott rendőr** *Jobbról bejön, megáll a rendőrfőnök mellett, haptákba vágja magát.*

**Sturm** *(Idegesen ránéz.):* Mi van már megint?

**Beosztott rendőr:** Rendőrfőnök úrnak jelentem, Fuchs rendőrfelügyelő van itt Pestről. Jelenteni szeretne.

**Sturm:** Küldje be!

**Beosztott rendőr:** **Igenis!** *(kimegy)*

**Fuchs** *(Jobbról be, megáll a rendőrfőnök mellett, haptákba vágja magát.)*

**Sturm:** Na, Fuchs, jelentse, mi van Pesten? A magyarok is lázadoznak?

**Fuchs:** Jelentem igen. Március 15-én Petőfi Sándor, Jókai Mór, Vasvári Pál és más rebellesek vezetésével lázadás tört ki. Több mint húszezer ember vonult az utcákra. Lefoglaltak egy nyomdagépet, és a követeléseiket 12 pontban nyomtatták ki. Látva a feldühödött tömeget, a polgármester és a helytartótanács is azonnal elfogadta a követeléseket. Stancsics Mihály rab írot kiszabadították, és diadalmenetben vitték át Pestre. Másnap Buda város közgyűlése is elfogadta a 12 pontot. Pesten megkezdődött a nemzetőrség toborzása...

**Sturm:** *(A fejét fogja.)* Na, már csak ez hiányzott nekünk! A forrófejű magyarok! Nem elég nekünk az a felfordulás, ami itt Bécsben van. *(gúnyosan)* Forradalom! A nép jogokat követel! Elképesztő! Köhög a bolha! Én nem tudom, mivé lesz a világ!? Egész Európa megbolondult: Palermo, Piemont, Toscana, Párizs, Baden, Bécs és most Pest is... Mi jöhet még?

**Fuchs** *(csodálkozva):* És Metternich herceg és a császár? Miért nem verik le a lázadást Bécsben?

**Sturm:** *(gúnyosan)* Metternich!!! Metternich herceg lemondott, és áruházban menekült el Bécsből. A császár pedig a Hofburgban kuksol. Ki sem mer jönni onnan. Na, mindegy, majd csak megoldjuk ezt a dolgot Bécsben is, Pesten is, és mindenhol... A birodalom nem hullhat darabokra. Nem eshet szét a világ... *(Fuchshoz)* Fuchs!

**Fuchs** *(haptákba vágja magát):* Igenis!

**Sturm:** Maga menjen vissza Pestre, és tartsa nyitva a szemét! Eljön még a mi időnk, és akkor azok, akik ezt a felfordulást, káoszt csinálták, lógni fognak. *(Fuchshoz)* Leléphet!

**Fuchs** *(Haptákba vágja magát.):* Parancsára! *(jobbra el)*

**Sturm:** *(felnyalábolja az iratait, gúnyosan)* „Liberté, Égalité, Fraternité” „Szabadság, egyenlőség, testvériség”???... Majd meglátjuk, ki nevet a végén!!! *(balra el)*

## VI. jelenet

**Helyszín: Nagyszalonta, Arany János háza**

*Berendezés: íróasztal, székek, könyvespolc*

*Fény csak a a színpadra*

*Függöny szétmegy.*

**Arany** *(Az íróasztalnál ül, elmélyedve ír.)*

**Aranyé** *(Hátulról be, a kezében levéllel.)* Édes uram, levelet kaptunk Petőfitől.

**Arany** *(Nagy örömmel veszi kezébe a levelet, olvassa a címzést.)* Arany Jánosnak Nagyszalontára, feladó: Petőfi Sándor, Pest városából. 1848. március 21. Nézzük, mit ír az édes barát.

„Öcsém, Jankó! – A csibész, mindig így szólít, pedig vagy hat évvel fiatalabb nálam! - Forradalom van, barátom, s így képzelheted, mennyire vagyok elememben! Erőszakkal vívtuk ki a sajtószabadságot és Stancsics kibocsáttatását. Hogy ellenszegülés nem történt, ez csak azt mutatja, hogy az ellen vagy teljesen átlátta tehetetlen gyöngeségét, vagy gyáva volt megtámadni bennünket. Hah, ha láttad volna, midőn a deputáció megjelent ezrek és ezrek kíséretében a követeléseivel, milyen halvány volt s mint reszketett a nagyméltóságú helytartótanács! ... De én most nem érek rá hosszan írni. Tisztelünk-csókolunk benneteket. Isten ójon, kedves barátom, minden veszedelemtől ott a kemence mögött. Írj minél előbb! Igaz barátod: Petőfi Sándor.” No, ez nem sok, nem erőltette meg magát a derék írástudó...

**Aranyé** Hagyja el, van neki gondja egyéb is, mint nekünk irogatni ide, a csonka torony aljába.

Forradalom van, felfordult a világ, tán vissza sem fordul egy darabig, hogy nyugodtan élhessünk.

**Arany** Ne is forduljon vissza addig, amíg egyetlen magyar ember is nem él szabadon és egyenlő jogokkal ebben az országban. *(Megrovóan, de szelíd szeretettel néz az asszonyára.)* Asszonyok... Ne féljen, lelkem, az Isten csak megtart minket! *(kopognak)*

**Aranyé:** Kopogtak, kedves uram, megnézem, ki lehet az... *(Hátramegy baloldalra, a színpalak mögé.*

*Kisvártatva visszajön.)* Jánuskám! Egy deputáció jött, a falubeliek megkezdték a nemzetőrség szervezését, s kérik, hogy maga is csatlakozzon hozzájuk. Bejöhettek-e?

**Arany** *(felpattan):* Jöjjenek csak! Már magam is gondolkodtam efféle dologban...

**Nagyszalontai nemzetőrök** *Belépnek. Egyszerű ruhában vannak. Karjukon vastag nemzetiszínű szalag. Vezetőjükön testszélességben keresztben szalag. Öten-hatan vannak.*

**Aranyé** *(betessékeli őket)* Tessék csak beljebb fáradni. *(kimegy)*

**Nemzetőrök vezetője:** Tekintetes uram! Megbocsásson, hogy zavarjuk, de igen fontos küldöttségben járunk.

**Arany:** No, bökjék csak ki, tudják, hogy maguk engem sohasem zavarnak. No, foglaljanak helyet.

**Nemzetőrök vezetője:** Addig bizony nem, amíg szavát nem vesszük.

**Arany:** Osztán miben?

**Nemzetőrök vezetője:** Hogy beáll közibénk, nagyszalontai nemzetőrök közé, a haza és a közbátorság védelmére.

**Arany:** Én igen, első szóra! Ha a haza hív, hitvány, ki meg nem hallja!

**Nemzetőrök vezetője:** Akkor csapjon bele, tekintetes jegyző uram! *(Mutatja a tenyerét.)*

**Arany:** *(Belecsap a felkínált tenyérbe, s hosszan rázzák egymás kezét.)*

**Nemzetőrök vezetője:** *(Nemzetiszínű karszalagot húz fel Arany balkarjára.)*

**Arany:** No erre áldomás kell. Juliskám, hozzon legyen szíves abból a tavalyi kisüstiből...

**Aranyé:** *(Bejön egy tálcával, rajta poharak, s üveg.)* Már itt is vagyok... Kitalálom én ám a férfiak gondolatát ... Fogyasszanak a nemzetőr urak!

**Arany és a nemzetőrök** *(Felemelik a poharat.)*

**Arany:** A hazára!

**Nemzetőrök:** A hazára! *(Lehajtják a méregerős italt. Leülnek.)*

**Nemzetőrök vezetője:** *(Megtörli a bajuszát.)* Tekintetes uram, ha meg nem sértem, lenne még itten nekünk egy kérésünk.

**Arany:** És mi lenne az?

**Nemzetőrök vezetője:** Azt kérnénk, mint nagy tudású rímfaragó embertől, hogy írna-e nekünk valami indulófélét. Aztán majd a kántor uram költ rá dallamot, hogy arra billegtessük a lábunkat, ha masérozunk...

**Arany** *(Elmosolyodik, s felveszi az asztalról az egyik a papírt.)* Nem kell azt már megírni, mert meg vagyok írva. A címe: Nemzetőrdal. S így szól:

Süvegemen nemzetiszín rózsza,  
Ajakamon édes babám csókja;  
Ne félj, babám, nem megyek világra:  
Nemzetemnek vagyok katonája.

Nem kerestek engemet kötéllel;  
Zászló alá magam csaptam én fel:  
Szülőanyám, te szép Magyarország,  
Hogyne lennék holtig igaz hozzád!

Meg így tovább...

**Nemzetőrök vezetője:** Szép! Nagyon szép! Megkaphatnánk a szöveget?

**Arany** *(Fölemeli a többi papírt, s átadja.)* Csináltam néhány másolatot belőle. Tessék!

**Nemzetőrök vezetője:** Köszönjük! *(Átveszi a szöveget és kiosztja a többi között, mindenki olvassa a verset, elismerően bólogatnak.)* Most már csak dallam kívánczik reája...

**Arany** *(huncutul mosolyog)* Hát, ördögük van kendeknek, mert az is van. Fabrikáltam én rá, a magam szórakoztatására. Meg is mutatnám, ha ki nem zavarnának a házból...

**Nemzetőrök** Halljuk! Halljuk!

**Arany** No, nem mondom, hogy nem állok kötélnek! *(Előveszi a klarinétját, és eljátssza a dallamot.)*

**Nemzetőrök** *(Tetszik nekik a dallam, ütik hozzá a taktust.)*

**Nemzetőrök vezetője:** Jó, nagyon jó, fülbemászó és lelkesítő!

**Arany:** No, ha fülbemászó, tán énekelhetnék is! Juliskám, maga is énekelje, aranyom, hisz tudja az éneket...

*Mindenki énekel, a második versszaknál oldalról elkezd beszivárogni a többi szereplő. A színpad elejére állnak, énekelnek. Zászlólobogtatás.*

Süvegemen nemzetiszín rózsza,  
Ajakamon édes babám csókja;  
Ne félj, babám, nem megyek világra:  
Nemzetemnek vagyok katonája.

Nem kerestek engemet kötéllel;  
Zászló alá magam csaptam én fel:  
Szülőanyám, te szép Magyarország,  
Hogyne lennék holtig igaz hozzád!

Nem is adtam a lelkeket bérbe;  
Négy garajcár úgyse sokat érne;  
Van nekem még öt-hat garajcárom...  
Azt is, ha kell, hazámnak ajánlom.

Fölnyergelem szürke paripámat;  
Fegyveremre senki se tart számot,  
Senkié sem, igaz keresményem:  
Azt vegye hát el valaki tőlem!

Olyan marsra lábam se billentem,  
Hogy azt bántsam, aki nem bánt engem:  
De a szabadságért, ha egy íznyi,  
Talpon állok mindhalálig víni.

*A „víni”-re mindenki kinyújtja a jobb karját és addig tartja, amíg a függöny be nem zárul.*

Vége az első résznek

## Második rész

### „Szörnyű idők”

#### VII. jelenet

**Helyszín: Bécs, Hofburg, a császár fogadószobája**

*Fény csak a színpadra*

*A függöny szétmegy. Jobboldalt toporgó embereket látunk (Haynaut, Sturmot, Fuchst), a színpad baloldalán térképállvány Ausztria–Magyarország térképével.*

**Hoppmester** (*Bejön hátul középre, hármat koppant a padlón a jobb kezében lévő hoppmesteri bottal. Fennhangon, méltóságteljesen*): Őfelsége I. Ferenc József császár!

**I. Ferenc József** (friss, energikus mozdulatokkal jön be, a színpad elején baloldalt megáll, szemben a többiekkel, akik mélyen meghajolnak.): Uraim, mint Önök is tudják, a magyar csapatok tíz nappal ezelőtt visszafoglalták Buda várát. (*széles mozdulattal, kiemelt hangsúllyal*) Hála Istennek! Ez nagy hiba volt. Amíg ők két hétig azzal voltak elfoglalva, ki tűzi fel elsőnek a magyar zászlót a vár fokára, mi rendeztük erőinket. Most visszacsapunk! Elsöpörjük a lázadókat. Köszönhetően annak is, hogy Radetzky gróf elverte az olaszokat, és az ottani csapatainkat Magyarországra tudjuk hozni. Ennél azonban sokkal jobb hírünk is van, uraim. Mint tudják, levelet írtunk, uralkodótársunknak, I. Miklós cárnak Moszkvába, hogy a Szent Szövetség nevében segítsen meg minket. Nos, uraim, I. Miklós cár megígérte, hogy 200 000 fős sereget küld Magyarországra a lázadás leverésére. Tudják, mit jelent ez, uraim? Azt, hogy győztünk! A mi 170.000 katonánk, az oroszokkal együtt 370.000 embert tesz ki. A magyaroknak nem lehet több mint 150.000 katonája. Óriási túlerő! Miszlikbe aprítjuk őket! (*hadonászik*) Majd máskor jobban meggondolják, hogy elárulják-e a birodalmat! (*Haynauhoz*) Haynau báró!

**Haynau** (*haptákba vágja magát*) Parancsára, felség!

**I. Ferenc József**: Most olyan emberek kellene nekünk, mint maga (*rámutat*), aki féktelen gyűlöletet érez a forradalmárok iránt, aki híres a kíméletlenségéről, és aki tapasztalt hadvezér. Báró úr! Ezzel kinevezem a magyarországi császári hadak főparancsnokává! (A jobb kezében tartott összetekert oklevelet átadja Haynaunak.)

**Haynau** (*Előrelép, átveszi az oklevelet, majd haptákba vágja magát és szalutál.*) Köszönöm, felség! Nem fog csalódní bennem! (*visszalép*)

**I. Ferenc József** (*a többiekhez, akik szintén vigyázzállásba vágják magukat*): Önöktől, uraim pedig azt kérjük, hogy mind Bécsben, mind a visszafoglalt Pest-Budán tartsák fent a rendet, és csírájában fojtsanak el minden forradalmi megmozdulást. Nem akarunk több cirkuszt!

**Sturm és Fuchs** (*egyszerre*): Igenis!

**I. Ferenc József** (*hátralép a térképhez, baloldalra*): Most lépjenek közelebb, uraim, a térképhez. Ismertetem a haditervünket!

**Haynau, Sturm, Fuchs** (*A térképhez lépnek, jobboldalra, és úgy nézik, ahogy a császár magyaráz.*)

**I. Ferenc József**: Paszkevics herceg az orosz csapatok élén június közepén keletről nyomul be Magyarországra a Duklai-hágón át. Elfoglalja a Felvidéket és Erdélyt. Ön, Haynau báró a másik irányból támad. Elfoglalja Győrt, Komáromot, Pest-Budát és végül Szegedet. Harapófogóba zárjuk a magyarokat.

Az áruló tábornokokat kivégezteti, a honvédeket, nemzetőröket nyolcévi katonai szolgálatra rendeli a birodalmi seregbe. Ne kímélje az árulókat! Megértette!?

**Haynau:** Tökéletesen, felség!

**I. Ferenc József:** Akkor jó! A részleteket dolgozza ki a tábornokaival! Én visszavonulok. Már régóta vadásztam egy jót! Sokkal jobban szeretem a vaddisznókat, mint ezeket a disznó magyarokat! Uraim!  
*(Hátul baloldalt kimegy.)*

**Hoppmester** *(Hármat koppant a padlón a jobb kezében lévő hoppmesteri bottal. Fennhangon, méltóságteljesen):* Őfelsége I. Ferencz József császár távozik! *(A császár után kisvártatva ő is kimegy.)*

**Haynau, Sturm, Fuchs** *(Mind ez alatt vigyázzban állnak.)*

**Haynau** *(összehajtogatja a térképet)* Nos, uraim, munkára fel! Az Isten irgalmazzon a magyaroknak!  
*(Hátul jobboldalt kimegy, a többiek utána. Fügöny be.)*



### VIII. jelenet

**Helyszín: Pest, Fuchs rendőrfőnök irodája**

*A színpad előterében asztal, szék, az asztalon iratok.*

*Fény csak a színpad előterére*

**Fuchs** (*Elegáns egyenruhában kilép a színpad baloldalán a függöny mögül, határozott mozdulatokkal lemegy a lépcsőn és odamegy az asztalhoz. Leül, ír.*)

**Beosztott rendőr** (*balról be, a lépcső tetejéről*): Főkapitány úr, valami Szimat nevű ember van itt. Meglehetősen csapzottan néz ki.

**Fuchs**: (*Egy pillanatra ránéz a rendőrrre.*) Á, Szimat! Muszáj beküldje nekem vén lóköötő! (*Tovább ír, nem néz föl, pecsétel.*)

**Beosztott rendőr**: Igenis! (*Kimegy, beküldi Szimatot.*)

**Szimat** (*Kilép a függöny mögül, lemegy a lépcsőn, odaáll balról az asztalhoz*): Alázatosan jelentkezem.

**Fuchs** (*felnéz, csodálkozik*): Na végre előkerülte! Hol járta mostanáig, és hogyan maga kinéz? (*szimatol*) És miért van ilyen bűdös?

**Szimat**: Inspektor úrnak jelentem, megkergetett néhány magyar népfelkelő, szerencsére el tudtam bújni előlük egy tyúkólban.

**Fuchs**: Na, ja! (*gúnyosan*) Tyúkól. Az jó, az nagyon jó! (*sértődötten*) De ne szólítsa engem, inspector. Császár őfelsége engem kinevez főkapitány, hazaáruló csőcselék megleckéztetésére Pest-Buda.

**Szimat** (*hajbókolva*): Szívből gratulálok, méltóságos uram!

**Fuchs**: Jó, jó! Ne billegjen itt, mint falusi harang. Hanem idefigyel, mert sok munka most, hogy főváros visszafoglalta Baron von Haynau. Most nyomban átöltöz, tyúkganétól megszabadulja magát, és megy magyarok közé, figyelni, ki micsodát beszélje. Ki császár árulja, kicsoda kém, kicsoda szökött honvéd bújtatja. Mindent leírja, és jelenti nekem. Megértette?

**Szimat** (*haptákba vágja magát*): Igenis!

**Fuchs**: Lelépheti magát!

**Szimat** (*gyorsan eliszkol*)

**Fuchs** (utánanéz, a fejét csóválja): Idiot! (*feláll*): Na, an die Arbeit! Bringen wir den Ungarn die Flötentöne bei!! (*Ő is kimegy.*)

## IX. jelenet

**Helyszín:** Mezőberény, Orlay Petrich Somáék háza

*Fény csak a színpadra*

*Függöny szétmegy. A színpad közepén kanapé. Középen ül Petőfiné kisbabával a karján. Jobboldalt áll Orlay. Baloldalt izgatottan járkál föl-alá Petőfi.*

**Petőfi:** „Szörnyű idő, szörnyű idő, és a szörnyűség mindegyre nő...” *(Megáll, a kezébe temeti az arcát.)*

**Orlay:** És mégis mik a terveid most, Sándor? Hogyan tovább? Tartok tőle, hogy, a bukás elkerülhetetlen. Bem apó sem tudja megállítani az orosz dzsidások százezreit...

**Petőfi:** Én mégis hozzá megyek. Őrnagy vagyok, s ott a helyem, ahol a katonáinknak. Ha a haza elvész, hát vesszünk el mi is!

**Orlay:** És a feleségedre és a kicsi fiadra nem gondolsz?

**Petőfi:** Ó, hogyne gondolnék, hiszen egyfolytában csak értük aggódom. *(Odamegy a feleségéhez, és leül mellé a kanapéra.)* Őket itt hagynám veletek, Soma. Itt biztonságban lesznek nálatok. Mezőberényt, remélem, elkerülik a harcok...

**Petőfiné:** Ne aggódj értünk, Sándor, Isten bizonyosan megsegít minket. Aztán meg neked sem kell mindenáron feláldoznod magad, ne keresd a bajt, ha nem muszáj... Belehalnék, ha valami bajod esne...

**Orlay:** Nem esik senkinek semmilyen baja. Majd elmúlnak fejünk felől a fekete felhők. Szomorúbb időket is megélt már ez a nemzet itt, a Kárpát-medencében. S mégis mindig talpra állt.

**Petőfi** *(ismét nyugtalanul feláll):* Az ám! Talpra áll, mindig talpra áll a magyar! *(gondterhelten, töprengve néz előre, a nézőtér felé).*

*Függöny*

*A színpadot átrendezik a XI. jelenethez.*

## X. jelenet

**Helyszín: Segesvár és Fejéregyháza között**

*Fény csak a színpad előterére*

*A jelenet a függöny előtt játszódik.*

**Petőfi** *(Balról előtűnik a függöny mögül. A ruhája tépett, fáradtan vonszolja magát, erősen liheg, jobbra-balra néz, nem követik-e. A színpad közepén megáll, mert észreveszi a függöny jobboldalán előbújó I. dzsidást. Megfordul, menekülne, de baloldalt is feltűnik egy dzsidás. A dzsidások egyre közelebb jönnek. Szembeforul a nézőkkel, kihúzza magát.):* Hát jöjön a nagyszerű halál!

**I. dzsidás:** Állj! Ki vagy? Civil vagy katona?

**II. dzsidás:** Ez biztosan egy kém! Halál reá! *(fenyegetően közelebb jön)*

**I. dzsidás:** Vannak papírjaid?

**Petőfi** *(ránéz):* Hogy vannak-e papírjaim? *(az ingébe nyúl)* Tessék a papírok! ... *(kéziratlapokat szór a levegőbe)*

**II. dzsidás:** *(megelégteli)* Na, elég a színházból... *(ledöfi)*

**I. dzsidás** *(A másik oldalról döf Petőfibe.)*

**Petőfi** *(Összecsukszik, a dzsidások jobbra elmennek. Minden elsötétül, harangszó hallik. A Petőfit játszó szereplő észrevétlenül belép középen a függöny mögé. Néhány másodperc múlva a harangszó elnémul, a fény visszajön a színpadra.)*

## XI. jelenet

**Helyszín: Bécs, Hofburg, a császár fogadószobája. Időpont: 1857.**

*Fény csak a színpadra*

*A színpad üres, Sturm és Fuchs szokás szerint középtűt toporog, idegesek.*

**Sturm** (*idegesen*): Nem értem, mi ütött a császárba!? Minek kell neki Magyarországra látogatnia? Rendkívül kockázatos! Egy csomó rendőrt és besúgót kell mozgósítanunk, hogy a biztonságát garantálni tudjuk. No, Fuchs! Fel van adva a lecke! Ha bármi baj történik, nekünk lóttak... (*széttárja a karját*)

**Fuchs** (*idegesen*): Nem is merek rágondolni... Ferenc József császárunkat még most, nyolc évvel a világsi fegyverletétel, a magyar szabadságharc bukása után is úgy gyűlölik, mintha maga lenne a sátán.

Magyarország egy nyugtalan darázsfészek. Minden család egy-egy végvár. Mintha minden magyar csak arra várna, hogy valaki ismét a kezébe vegye a háromszínű lobogót, kiálljon elébük, és azt mondja: (*kiáltva, gesztikulálva*) „Éljen a szabadság, le a zsarnoksággal!”

**Sturm** (*rémülten csendesíti*): Csendesebben, hallja!? Még maga is könnyen a kufsteini várbörtönbe kerülhet, ha sokat ugrál. Manapság senki sincs biztonságban...

**Fuchs** (*halkabban, gúnyosan*): S mindezt a mi jó Julius Haynau bárónknak köszönhetjük! Mint mindig, egy kicsit most is túlzásba vitte a megtorlást ez a hiéna: Batthyány Lajos miniszterelnök, a 13 aradi tábornok, a sok száz kivégzett és bebörtönzött hazafi, a kényszersorozott honvédek ezrei...

**Sturm**: Csak nem gondolja, hogy Haynau mindezt a saját szakállára tette? A császár akarata nélkül ez nem történhetett volna meg. A császár volt az agy, és a báró a kéz. Ferenc József 1849 októberében mindössze 18 éves volt. Nincs rosszabb, mint egy tejfölösszájú fiatalember, aki meg akarja mutatni a világnak, hogy alkalmas a rábízott feladatra...

**Fuchs** (*ijedten*): Kérem, halkabban, mert a végén még ezt a beszélgetést a kufsteini várbörtönben fogjuk folytatni. (*nyugtalanul néz körbe*) Itt még a falnak is füle van... De hát ezt méltóságod jobban tudja...

**Hoppmester** (*Bejön hátul középre, hármat koppint a hoppmesteri botjával*): I. Ferenc József császár őfelsége!

**I. Ferenc József** *Méltóságteljes léptekkel bejön a színpad elejére, baloldalra.*

**Sturm és Fuchs** *Mélyen meghajolnak.*

**I. Ferenc József** (*hűvös méltósággal, foghegyről*) Uraim! Azért kértük magukat ide, mert elhatároztuk, hogy májusban a császárnéval együtt Magyarországra látogatunk. Körbeutazzuk az egész országot. Megnézzük a forrófejű magyarokat, vajon tanultak-e már a kapott leckéből, van-e kedvük még lázadni? Önök, uraim, pedig előkészítik ezt a látogatást. Percről percre. És szeretnénk, ha minden városban lelkes tömeg fogadna minket, hálaadó énekeket zengenének, a legjobb szónokok köszöntenek, és a legnagyobb költők írnának hozzánk dicsőítő ódát. Megértették?

**Sturm** (*bátortalanul*): Szólhatok, felséges uram!?

**I. Ferenc József** *Kegyesen int, hogy igen.*

**Sturm**: Biztonsági szempontból nagyon kockázatosnak vélem ezt az országjáró körutat, a magyarok sebei még nem hegedtek be, a legtöbb család gyászolja egy-egy tagját... Dugig vannak a börtönök, már nem tudjuk hova tenni a foglyokat... Várjunk még, felséges uram, egy-két évet, míg a kedélyek lecsillapodnak...

**I. Ferenc József** (*megsértődve*) Nem várunk. Hajtsák végre a parancsot! Elmehetnek!

**Sturm és Fuchs** *Mélyen meghajolnak, és jobboldalt hátul kimennek.*

**Hoppmester** (*Hármat koppant a hoppmesteri botjával.*) *Őfelsége Erzsébet királyné.*

**Sissi** *Bevonul, tündöklően szép, sugárzik. Díszes ruha van rajta, kezében legyező.*

**I. Ferenc József** (*csodálkozva*) Kedvesem, mit keres itt? Most birodalmi ügyeket intézek...

**Sissi**: Látja, felség, éppen ez a baj, hogy maga mindig csak ügyeket intéz. Precízen és lélektelenül. Olyan,

mint egy hivatalnok. *(csípősen)* Magának, felség, nem uralkodónak, hanem főjegyzőnek kellett volna mennie...

**I. Ferenc József** *(türelmetlenül)* Kedvesem, csak sérteget, vagy elmondja azt is, miért jött?

**Sissi:** Most hallottam *(gúnyosan)* „szeretett anyósomtól”, Zsófia főhercegnétől, hogy felséged Magyarországra látogat, és engem is magával akar vinni...

**I. Ferenc József:** Így kívánja a protokoll...

**Sissi:** Nagyon örülök neki, boldogan tartok önnel, felség, én nagyon szeretem a magyarokat...

**I. Ferenc József** *(mérgesen):* Azt tudom! Túlságosan is. Nem érdemli meg az a lázadó csürhe az Ön szeretetét, kedvesem... Majdnem szétesett a birodalom miattuk! És maga még a pártjukat fogja!? Hallatlan!

**Sissi:** Az a hallatlan, ahogy Ön, felség, a népekkel, nemzetekkel bánik! Vegye tudomásul, hogy Európa már nagykorú, a nemzetek öntudatra ébredtek. Ezt nem lehet visszacsinálni. Egy bölcs uralkodó érti ezt. És több jogot és szabadságot ad az embereknek. Nem alattvalók kellene, hanem polgárok!

**I. Ferenc József:** Az ön nagykorú magyarjai, asszonyom, halomra ölték a katonáimat tíz évvel ezelőtt, s mai is minden módon ellenállnak, ha nem karddal, hát némasággal, bojkottal, passzivitással...

**Sissi:** Hát béküljön ki velük, engesztelje ki őket, legyen jóságos vezetőjük! *(széles gesztusokkal, érzelmesen)* A magyarok nagyszerű emberek! Életüket és vérüket adják annak, aki ért a nyelvükön, aki tiszteli őket. Sok csapás érte már ezt a szegény országot: tatárok, törökök dúlták, és ők helyálltak. Minket, Európát, a kereszténységet védték sok száz éven át. És most ez a hála? Vagy elfelejtette már, hogy ha ők nem segítenek Mária Terézia császárnőnek annak idején, ma már nem lenne Habsburg-birodalom, és Bécsben porosz királyok uralkodnának?

**I. Ferenc József** *(Töprengve fel és alá járkal.):* Nem felejtettem el, de most a mi érdekeink sokkal fontosabbak, mint a magyarokéi. Csak vaskezekkel lehet egyben tartani ezt a birodalmat. *(szinte kiabálva)* És én egyben is fogom tartani a magyarok és akár a Maga ellenében is, asszonyom... Isten engem úgy segítjen!...

**Sissi** *Egészen (Közel lép a férjéhez, és váratlanul térdre esik előtte.)* Kérem, felség...

**I. Ferenc József** *(Kétségbeesetten próbálja őt felállítani. Meg van zavarodva.)* De, kedvesem, Sissi, mit csinál, ne hozzon zavarba!...

**Sissi** *(könyörögve):* Kérem, felség, könyörgök, ne bántsa a magyarokat, enyhüljön meg a szíve, béküljön ki velük, egyezzen ki velük, egyezzen ki szegény, sokat szenvedett magyarokkal! Kérem...!

**I. Ferenc József** *(megrendülve, maga elé nézve hajtogatja)* Nem lehet, nem szabad, nem tudok, nem megy... Még nincs itt az ideje... Talán később... Talán újabb tíz év múlva...

*(Függöny)*

## XII. jelenet

**Helyszín:** Pest, Fuchs rendőrfőnök irodája

*A színpad előterében asztal, szék, az asztalon pecsétnyomó, toll stb.*

*Fény csak a színpad előterére*

**Fuchs** *(Kilép a színpad baloldalán a függöny mögül, a kezében iratok, sietősen lemegy a lépcsőn, és odamegy az asztalhoz. Leül, ír.)*

**Beosztott rendőr II.** *(balról be, a lépcső tetejéről):* Főkapitány úr, Szimat inspector úr megérkezett.

**Fuchs:** *(Egy pillanatra ránéz a rendőrre.)* Mire várja? Azonnal beküldje! *(Tovább ír, nem néz föl, pecsétel.)*

**Beosztott rendőr II.:** Igenis! *(Kimegy, beküldi Szimatot.)*

**Szimat** *(Kilép a függöny mögül, lemegy a lépcsőn, odaáll balról az asztalhoz):* Jelentkezem, főkapitány uram!

**Fuchs:** Gyorsan, mert nincsen idő! Elő kell készülnie császár látogatás. Már csak két hét! És még nincsen dicsőítő óda, ki írja! Maga felkeres legnagyobb költők: Petőfi, Vörösmarty, Arany, azonnal írjanak vers császárnak! Megértette?

**Szimat** *(értetlenül)* Elnézést, méltóságos uram, de Petőfi tíz éve eltűnt, valószínűleg megölték az oroszok vagy egy szibériai ólombányában raboskodik, Vörösmarty Mihály öt évvel ezelőtt halt meg elkomorult kedéllyel...

**Fuchs** *(gondterhelten):* Ej, ej, Donnerwetter! Kruzifix! És az az Arany?

**Szimat** *(bizonytalanul):* Hát, nem tudom, elvállalná-e ezt a *(gúnyosan)* „megtiszteltetést”. Nemzetőr volt, maga is buzdító verseket írt a szabadságharcban, Világos után bujdosott, elvesztette jegyzői állását... Arról nem is beszélve, hogy Petőfi a legjobb barátja volt...

**Fuchs** *(idegesen):* Nem baj! Menjen oda! Parancsolja rá! Fenyegetse agyon! A félelem mindig jó érv! Egy hét múlva készen legyen vers! Megértette?!

**Szimat:** Igen, méltóságos uram!

**Fuchs:** Na, azért! Leléphet!

**Szimat:** Igyekezni fogok, méltóságos uram, már készíthetik is a sajtót, hogy kinyomtassák a verset... *(kimegy)*

**Fuchs:** Sajtót, sajtót... Miféle sajtót?! Nem is mondtam neki semmilyen sajtót! *(megvetően)* Magyarok! Idiot! *(Összemarkolja az iratait, sietve kimegy.)*

### **XIII. jelenet**

**Helyszín: Arany János nagykőrösi lakása/Wales-Anglia 1247**

*A színpad közepén asztal székkal.*

*Fény csak a színpadra*

**Arany** *Az asztalnál ül, írogat. Erősen gondterhelt és zaklatott.*

**Aranyé** *(Bejön, megál az asztal mellett balról, ránéz a férjére, aggódva kérdezi.):* Édes uram, napok óta nagyon zaklatott és ideges, és alig eszik valamit. Ma még húslevest is otthagya, pedig úgy csináltam, mint az édesanyja szokta... Mondja meg, mi baja! Tán csak nem énrám neheztel valamiért?

**Arany** *(Feláll, kilép az asztal mellé jobbról, nyugtatja az asszonyt: megfogja mind a két kezét.)* Ugyan, Juliskám, hogy is lehetnék én bármiért is mérges magára. De... *(elengedi a kezét, arrébb megy, zaklatottan fel-alá járkál)* néhány nappal ezelőtt felkeresett egy nyomozó Pestről, és megpendítette előttem, hogy ha netán hajlandó lennék a császár tervezett látogatására ünnepi ódát írni, nem lennének hálátlanok. Visszakaphatnám az aljegyzői állásom, sőt akár magasabb fizetést is ki tudnának „eszközölni” a számomra...

**Aranyé:** És édes uram, ön ezt elfogadta?

**Arany:** Viccel, Juliskám? Hát hogyan fogadhattam volna el? Az áldozat daloljon a hóhérnak? Sok száz igaz magyar hazafi gyilkosának, sok ezer bebörtönzőjének, sok tízezer család megnyomorítójának? Nem! Nem és nem! De... mégis csak írtam valamit a mi Ferenc Jóskánknak. Csakhogy ebben ő mint I. Edward, Wales leigázója szerepel, aki a monda szerint 500 énekest, bárdot küldött máglyára csak azért, mert nem voltak hajlandóak őt dicsőíteni... Hallgassa csak, kedvesem! *(olvassa a verset):* A walesi bárdok...

*Arany és Aranyé lassan jobboldalra állnak. Edward és kísérete hátulról be.*

**Arany:**

Edward király, angol király  
Léptet fakó lován...

**Edward** *(a színpad közepén):*

Hadd látom...

**Arany:** úgymond...

**Edward:** ...mennyit ér  
A velszi tartomány.

Van-e ott folyó és földje jó?  
Legelőin fű kövér?  
Használt-e a megöntözés:  
A pártos honfivér?

*(Széttárja a karját, körbemutat, gúnyosan.)*

S a nép, az istenadta nép,  
Ha oly boldog-e rajt'

Mint akarom, s mint a barom,  
Melyet igába hajt?

**Udvaronc** (*hajbókolva*):

Felség! valóban koronád  
Legszebb gyémántja Velsz:  
Földet, folyót, legelni jót,  
Hegy-völgyet benne lelsz.

S a nép, az istenadta nép  
Oly boldog rajta, Sire!  
Kunyhói mind hallgatva, mint  
Megannyi pusztá sir.

**Arany:**

Edward király, angol király  
Léptet fakó lován:  
Körötte csend amerre ment,  
És néma tartomány.

**Edward** (*Tesz egy kört a színpadon a kíséretével, majd megáll az asztalnál.*)

**Első versmondó:**

Montgomery a vár neve,  
Hol aznap este szállt;  
Montgomery, a vár ura,  
Vendégli a királyt.

**Montgomery** (*Meghajol, invitálja az asztalhoz Edwardot.*)

**Edward** (*Leül az asztalhoz. Az urak kétoldalt felsorakoznak.*)

**Második versmondó:**

Vadat és halat, s mi jó falat  
Szem-szájnak ingere,  
Sürgő csoport, száz szolga hord,  
Hogy nézni is tereh;

**Szolgák** (*Kupát és tálcát hoznak, meghajolnak, és leteszik az asztalra. Meghajolnak, s távoznak.*)



**Első versmondó:**

S mind, amiket e szép sziget  
Ételt-italt terem;  
S mind, ami bor pezsegve forr  
Túl messzi tengeren.

**Edward** *(Megragadja a kupát, kiissza, leteszi, dühösen néz körbe.):*

Ti urak, ti urak! hát senkisé  
Koccint értem pohárt?  
Ti urak, ti urak!... ti velsz ebek!  
Ne éljen Eduárd?

Vadat és halat, s mi az ég alatt  
Szem-szájnak kellemes,  
Azt látok én: de ördög itt  
Belül minden nemes.

*(Lesöpri az asztalról a kupát és a tálcát, nagy csörömpöléssel esnek le az asztalról, mindenki összerezzen, megijed. A király ordít.)*

Ti urak, ti urak, hitvány ebek!  
Ne éljen Eduárd?  
Hol van, ki zengje tetteim -  
Elő egy velszi bárd!

**Második versmondó:**

Egymásra néz a sok vitéz,  
A vendég velsz urak;  
Orcáikon, mint félelem,  
Sápadt el a harag.

**Első versmondó:**

Szó bennszakad, hang fennakad,  
Lehellet megszegik. -  
Ajtó megől fehér galamb,  
Ősz bárd emelkedik.

**I. bárd** *(a király elé lép jobbról):*

Itt van, király, ki tetteidet  
Elzengi...

**Második versmondó:**

mond az agg;  
S fegyver csörög, haló hörög  
Amint húrjába csap.

**I. bárd:**

„Fegyver csörög, haló hörög,  
A nap vértóba száll,  
Vérszagra gyűl az éji vad:  
Te tetted ezt, király!

Levágva népünk ezrei,  
Halomba, mint kereszt,  
Hogy sírva tallóz aki él:  
Király, te tetted ezt!”

**Edward** *(Dühösen mutat kifelé.):*

Máglyára! el! igen kemény -

**Első versmondó:**

Parancsol Eduárd -

**Katonák** *(Megragadják és hátraviszik az ősz bárdot.)*

**Edward:**

Ha! lágyabb ének kell nekünk;

**Első versmondó:**

S belép egy ifju bárd.

**II. bárd** *(Jobboldalról belép.):*

„Ah! lágyan kél az esti szél  
Milford-öböl felé;  
Szüzek siralma, özvegyek  
Panasza nyög belé.

Ne szülj rabot, te szűz! anya  
Ne szoptass csecsemőt!...”

**Második versmondó:**

S int a király. S elérte még  
A máglyára menőt.

**Első versmondó:**

De vakmerőn s hivatlanúl  
Előáll harmadik;  
Kobzán a dal magára vall,  
Ez íge hallatik:

**III. bárd** (*Baloldalról belép.*)

„Elhullt csatában a derék -  
No halld meg, Eduárd:  
Neved ki diccsel ejtené,  
Nem él oly velszi bárd.

„Emléke sír a lanton még -  
No halld meg, Eduárd:  
Átok fejedre minden dal,  
Melyet zeng velszi bárd.”

**Edward** (*Dühösen felugrik.*)

Meglátom én! –

**Második versmondó:**

S parancsot ad  
Király rettenetest:

**Edward:**

Máglyára, ki ellenszegül,  
Minden velsz énekest!

**Katonák** *Megragadják és kihurcolják a III. bárdot.*

**Első versmondó:**

Szolgái szét száguldanak,  
Ország-szerin, tova.  
Montgomeryben így esett  
A híres lakoma. –

*Kavarodás a színpadon, mindenki össze-vissza mászkál. Köztük tör át Edward a katonáival.  
A szolgák az asztalt és a széket kiviszik.*

**Másodi versmondó:**

S Edvárd király, angol király  
Vágtat fakó lován;  
Körötte ég földszint az ég:  
A velszi tartomány.

**Versmondók együtt:**

Ötszáz, bizony, dalolva ment  
Lángsírba velszi bárd:  
De egy se birta mondani  
Hogy: éljen Eduárd. –

*Elcsendesedik és elsötétül a színpad. Mindenki oldalra húzódik. Fény középre.*

**Edward** *(Középen áll a színpadon, összegörnyed, zaklatott, ideges mozdulatokat tesz.):*

Ha, ha! mi zúg?... mi éji dal  
London utcáin ez?  
Felköttem a lord-majort,  
Ha bosszant bármi nesz!

**Első versmondó:**

Áll néma csend; légy szárnya bent,  
Se künn, nem hallatik:

**Lord maior** (ijedten):

„Fejére szól, ki szót emel!  
Király nem alhatik.”

**Edward** *(A fejéhez kap, majd összegörnyed. Hisztérikusan.):*

Ha, ha! elő síp, dob, zene!  
Harsogjon harsona:  
Fülembé zúgja átkait  
A velszi lakoma...

*Elterül a színpadon.*

**Mindenki :**

**De túl zenén, túl síp-dobon,  
Riadó kürtön át:  
Ötszáz énekli hangosan  
A vértanúk dalát.**

*Előrejön mindenki a színpadon. Összfény. Arany, bárdok, énekesek középre állnak. Az összes többi szereplő is bejön.*

### **Boldogasszony Anyánk**

(Régi magyar himnusz)

**I. énekes:** Boldogasszony, Anyánk, régi nagy Pátronánk,  
nagy ínségben lévén így szólít meg hazánk:

**Mindenki:** Magyarországról, Édes hazánkról,  
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

**II. énekes:** Nyisd fel az egetek sok kiáltásunkra,  
anyai palástod fordítsd oltalmunkra!

**Mindenki:** Magyarországról, Édes hazánkról,  
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

**III. énekes:** Kegyes szemeiddel, tekintsd meg népedet,  
segéljed áldásra magyar nemzetedet.

**Mindenki:** Magyarországról, Édes hazánkról,  
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

**I. énekes:** Sírnak és zokognak árváknak szívei  
hazánk pusztulásán s özvegyek lelkei.

**Mindenki:** Magyarországról, Édes hazánkról,  
ne feledkezzél el szegény magyarokról.

*Mindenki letérdel, összekulcsolja a kezét imára.*

**Énekesek:** Boldogasszony, Anyánk, régi nagy Pátronánk,  
nagy ínségben lévén így szólít meg hazánk:

**Mindenki:** Magyarországról, Édes hazánkról,  
ne feledkezzél meg szegény magyarokról.

*Mindenki lehajtja a fejét. Fügöny.*

*Fügöny szét. Meghajlás.*

*Mindenki oldalra és hátulra áll. Szereplők bemutatása.*

VÉGE